

WERKBOEK

SCENARIODENKEN OVER DE VESTING GORINCHEM

oktober 2020

|

Maril de Man

INHOUDSOPGAVE

Wat kun je vinden in dit werkboek?

2	Inleiding: Gorinchem van wereldbelang?
3	Onderdeel 1. Verleden
3	Opdracht 1 – Tijdlijn over de vesting (30–40 minuten)
4	Opdracht 2 – Verwerkingsopdracht (20 minuten)
5	Onderdeel 2: Heden
6	Opdracht 3 – Kies je casus (5 minuten)
7	Opdracht 4 – Haal je envelop (5 minuten)
7	Opdracht 5 – Brainstormsessie (20 minuten)
8	Opdracht 6 – Op bezoek! (huiswerk)
8	Opdracht 7 – Scenariodenken (30–40 minuten)
9	Onderdeel 3: Toekomst
9	○ Stap 1: Kies een scenario
9	○ Stap 2: Kies een manier
9	○ Stap 3: Ontwerp en maak notities
10	Onderdeel 4: Verleden, heden en toekomst
10	Beoordeling
10	Wat lever je in
10	Waar let je docent op bij het nakijken?

INLEIDING: Gorcum van wereldbelang?

Verdient de stad waarin je naar school gaat en misschien ook wel woont een plekje op de Werelderfgoedlijst? Dat zou betekenen dat het van internationaal belang is!

De vestingwallen van Gorinchem zijn genomineerd om op de *Werelderfgoedlijst* van Unesco te komen, als onderdeel van *de Nieuwe Hollandse Waterlinie*. Wat dat inhoudt? Zo'n nominatie en naam op de lijst betekent meer toerisme in Gorinchem, meer aanzien, publiciteit en een economische boost. En dat willen we! Er is nog niet besloten of de waterlinie op de lijst komt, maar het idee alleen al zorgt voor *stress* bij de gemeente...

Zijn de stadswallen wel klaar om gepresenteerd te worden aan de hele wereld? Er moet volgens de gemeente nog heel wat *verbeterd* worden aan de wallen. En dat kan niet allemaal in één keer; projecten kosten veel tijd. De gemeente heeft hiervoor *jullie hulp* nodig!

In dit geschiedenisproject gaan jullie een klein deel van de historische stad verbeteren voor de toekomst. Je helpt hierbij de gemeente. Je werkt *acht lessen* aan dit project, waarbij je eerst een *vooronderzoek* gaat doen, dan je eigen *onderwerp* kiest en dan een *ontwerp* gaat maken voor de toekomst. Dit ontwerp ga je uiteindelijk *presenteren*.

De komende lessen zien er in het kort als volgt uit:

Planning

Les	Wat gaan we doen in de les?	Wat moet je voor de les afhebben?
1 <datum>	Introductie en tijdlijnopdracht (opdracht 1)	
2 <datum>	Nabespreken tijdlijn en verwerking (opdracht 2)	Tijdlijnopdracht (opdracht 1)
3 <datum>	Onderzoek doen naar gekozen bastions. Werken aan opdracht 4 en 5.	Verwerking (opdracht 2)
4 <datum>	Opstellen toekomstscenario's (opdracht 7)	Opdracht 4, 5 en 6.
5 <datum>	Ontwerpen van eindproduct	Opdracht 7
6 <datum>	Ontwerpen van eindproduct	
7 <datum>	Ontwerpen van eindproduct	
8 <datum>	Presentaties	Het ontwerp van je bastion + een presentatie van 3 minuten

Leerdoelen: wat ga je leren?

Je kunt...

- Verklaar waarom de vestingwal van Gorinchem in het *verleden* is gebouwd en er in het *heden* nog staat.
- In een tijdlijn de historische achtergrond (context) van de vestingwal samenstellen door bronnen en uitspraken op die tijdlijn te plaatsen met behulp van begrippen.
- Vier verschillende scenario's voor de *toekomst* van de vestingwal opstellen met een kwadrant.
- Beargumenteren welk scenario het beste is en dit scenario uitwerken in een ontwerp.
- Het ontwerp presenteren, waarbij je uitlegt hoe het verleden, heden en de toekomst in jouw ontwerp samenkomen.

ONDERDEEL 1. Verleden.

Les 1: Vooronderzoek

Opdracht 1 – Tijdlijn over de vesting (30-40 minuten)

Jullie gaan in dit project nadenken over de toekomst van Gorinchem, maar voordat je dat kunt doen moet je onderzoeken hoe Gorinchem geworden is zoals het nu is. Die gekke vorm van de binnenstad bijvoorbeeld: waarom is dat zo?

Jullie gaan daarom nu een tijdlijn maken. **Je moet bronnen en uitspraken van bewoners van Gorinchem** in de juiste tijd plaatsen en **begrippen** eraan koppelen. Dat gaat als volgt:

Stap 1: Expert worden over je bronnen en uitspraken (15 min)

- Je gaat bij elkaar zitten in je groepje. Je krijgt als groepje een groot blad met daarop de tijdlijn van Gorinchem. De tijdlijn is opgedeeld in vier periodes.
- Elke leerling krijgt een eigen envelop met een set eigen bronnen en uitspraken.
- Bestudeer zelfstandig je eigen bronnen. Je krijgt antwoordformulieren die je kunt gebruiken bij bronnen (die je lastig vindt). Schrijf op in welke tijd de bron hoort en waarom je dat denkt.
- Die notities op de antwoordformulieren heb je in de volgende stap nodig. Jij bent de expert van jouw bronnen en je moet ze straks aan je groepsgenoten gaan uitleggen!
- Niet zeker over een bron? Dat geeft niet, misschien kunnen je groepsgenoten in de volgende stap helpen.

Stap 2: Overleg en op de tijdlijn plaatsen (15 min)

- Nu ga je de bronnen echt op de tijdlijn plaatsen.
- Je legt telkens uit aan je groepsgenoten waarom jij vindt dat een bron in een periode hoort.
- Zijn je groepsgenoten het met je eens? Overleg met elkaar en zorg er samen voor dat de bronnen op de goede plek komen.
- Bovenaan de tijdlijn staan begrippen om je te helpen met het plaatsen van de bronnen.

Klaar? Roep de docent erbij.

- Maak een foto van de tijdlijn met alle bronnen en uitspraken erop. Je kunt de bronnen op de tijdlijn leggen, of namen van de bronnen in de periodes schrijven (bijv. A4 in de eerste periode, C3 in de tweede, etc.)
- Tijd over? Zoek dan op internet voor elke periode nog een bijpassende bron.

ONDERDEEL 1. Verleden.

Les 2: Vooronderzoek

Opdracht 2 – Verwerkingsopdracht (20 minuten)

Nu jullie de tijdlijn hebben afgerond, heb je een idee van wat er in Gorinchem allemaal gebeurd is tot nu toe: De Opstand woedde ook hier, Napoleon heeft de stad zeker niet overgeslagen, de industriële revolutie kwam langs Gorinchem en in de laatste decennia zijn er in rap tempo huizen bijgebouwd. Grote veranderingen, maar dat die **vestingwal** van belang is gebleven, is zeker. Maar... niet altijd om dezelfde redenen.

Vul het onderstaande schema – individueel! – in over de vestingwal.

Vragen over de functie van de vestingwal	Jouw antwoord
<u>Wanneer</u> is de vestingwal gebouwd?	
Wat was de functie van de vestingwal toen het <u>net gebouwd</u> was?	
Wat was de functie van de vestingwal tijdens de <u>Franse bezetting</u> van Gorinchem?	
Wat was de functie van de vestingwal tijdens de <u>industriële periode</u> ?	
Wanneer heeft de vestingwal volgens jou de originele functie <u>verloren</u> ? Leg je antwoord uit.	
Wat is <u>nu</u> de functie van de vestingwal?	

Klaar? Dan ben je nu klaar met het vooronderzoek! Maak ook een foto van het schema en lever die samen met de foto van de tijdlijn in voor <datum> via Teams.

ONDERDEEL 2. Heden.

Les 3: Onderzoeken

Je weet nu:

- Hoe Gorinchem is veranderd door de tijd heen.
- Wat het doel van de vesting was in het verleden.
- Waarom de vesting er nu nog staat.
- Dat de gemeente jullie hulp nodig heeft bij het verbeteren van de vestingwal.

Deze kennis heb je nu hard nodig!

De gemeente heeft jullie hulp nodig bij het herinrichten van twee bastions. Hieronder zie je een afbeelding van de binnenstad van Gorinchem van bovenaf. De 'punten' zijn de bastions:

Er zijn twee casussen waar je aan kunt werken. Je kiest met je groepje een van de twee casussen, maar let op: vol = vol. De helft van de klas werkt aan de ene casus, de andere helft aan de andere casus. Hieronder staat een korte omschrijving van de casussen, je docent legt ze uitgebreider uit in de les.

ONDERDEEL 2. Heden.

Opdracht 3 – Kies je casus (5 minuten)

De twee casussen zijn in de les uitgelegd.

Hieronder zie je nog een korte omschrijving van elke casus. Lees ze in je groepje door en beslis voor welk bastion jouw groepje een oplossing gaat ontwerpen. Haal de envelop van de casus naar keuze op bij de docent.

Wij kiezen casus:

Casus 1: Spelen met link naar historie

Bastion X > Speelbastion

Bastion X moet herbouwd worden want wat er staat is verouderd, het is niet aantrekkelijk voor kinderen en op sommige stukken gevaarlijk. Het speelgebied bevindt zich op de vestingwal, dus er mag geen afbreuk worden gedaan aan de historie van het gebied. In het speelgebied leren kinderen en jongeren iets over de omgeving.

Wat mogen jullie ontwerpen?

- De inrichting van het speelbastion
- De manier waarop er geleerd wordt over de geschiedenis
- Een plek waar kinderen en jongeren graag willen komen!

Casus 2: Verleden, heden en toekomst op 1 punt!

Bastion VI > Geschiedenis meer aanwezig maken en herinrichting

Op Bastion VI kijk je uit op Buiten de Waterpoort, de haven, het hotel, de Duveltjesgracht, het Tolhuis, een verdedigingsmuur (beer) en je ziet de veerboot. Op dit punt komen verleden, heden en toekomst samen. Iemand die een rondje loopt, ziet dit alleen niet. Dit bastion moet opnieuw ingericht worden, met aandacht voor historie en beleving.

Wat mogen jullie ontwerpen?

- De inrichting van het bastion
- Een informatiebord/plek waar mensen iets kunnen leren over de plek waar ze staan, met natuurlijk de nodige informatie zelf.
- Een manier om duidelijk te maken wat er nu te beleven is op de plek waar bezoekers staan.

ONDERDEEL 2. Heden.

Opdracht 4 - Haal je envelop (5 minuten)

a. Bekijk de envelop en de inhoud.

In de envelop vinden jullie een aantal dingen:

- Een uitgebreide omschrijving van de casus
- Foto's van het bastion en informatie erover
- De eisen die de gemeente aan jullie stelt
- Een werkblad voor de scenario's in opdracht 7

Opdracht 5 - Brainstormsessie (20 minuten)

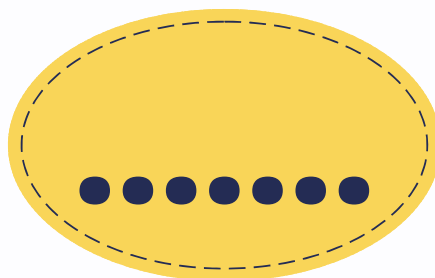
a. Vul in de 'Tabel ontwerpeisen' de eisen van de gemeente in.

Eisen gemeente (envelop)	Zelf opgestelde eisen (opdracht 5d)
1.	1.
2.	2.
3.	
4.	

b. Hieronder zie je een begin voor een woordweb. Schrijf in het midden je casus op.

c. Maak een woordweb van de ideeën jullie nu al hebben voor je bastion. Geef antwoord op de vragen: wat, waarom, waar en hoe?

d. Vul in de 'Tabel ontwerpeisen' nu nog twee eisen die jullie zelf willen stellen aan het bastion. Aan welke twee criteria moet de uiteindelijke oplossing voldoen?

ONDERDEEL 2. Heden.

Opdracht 6 – Op bezoek! (huiswerk)

Misschien heb je al wel eens een rondje om de vestingwal gelopen. Ga langs bij het bastion dat jullie gekozen hebben. Dan kun je namelijk echt goed zien hoe groot het is en wat je met de ruimte kunt doen. Beide bastions zijn lopend binnen 15 minuten te bereiken, en op de fiets is het helemaal een korte reis. Weet je de weg niet? Vraag een routebeschrijving aan de docent.

Tijdens je bezoek moet je twee dingen doen:

- Maak een foto van je groepje op het bastion. De foto moet ook ingeleverd worden.
- Sta 2 minuten stil. Schrijf 3 dingen op die je zou willen behouden op het bastion. Schrijf ook drie dingen op die je zou willen verbeteren.

Dit willen we behouden :	Dit willen we verbeteren :
1.	1.
2.	2.
3.	3.

Lever de foto en de schema's uit opdracht 5 en 6 in voor <datum> via Teams.

Les 4: Onderzoeken

Opdracht 7 – Scenariodenken (30-40 minuten)

- Pak het werkblad: 'kwadrant: scenario's' uit de envelop (ziet er zo uit >)

We zijn er bijna! We gaan nu de stap zetten richting het eindproduct. Op het werkblad zie je namelijk dat er vier scenario's te bedenken zijn voor jullie casus. De toekomst van jullie bastion kan verschillende kanten op gaan. Als jullie ervoor kiezen om zoveel mogelijk te behouden, hoe ziet jullie bastion er dan uit? En als er voor verandering gekozen wordt, wat komt er dan te staan? Hoe staan de economische belangen ten opzichte van de erfgoedbelangen?

- Stel vier scenario's op in het kwadrant. Hieronder staan tips.

Hoe pak je dit aan?

- Gebruik de informatie uit de envelop voor deze stap.
  - Hou ook de lijst met eisen erbij (van de gemeente en van jullie zelf), die je bij stap 3 hebt gemaakt.
  - Schrijf vier scenario's met behulp van de informatie.
- Bepaal in je groep welk scenario jullie het best vinden en willen uitwerken in een eindproduct.

Lever voor <datum> het kwadrant met de uitgewerkte scenario's in via Teams.

ONDERDEEL 4. Verleden, heden & toekomst.

Les 8: Presenteren

Jullie ontwerp is nu af. In de laatste les ga je het presenteren voor de klas. Aan de presentatie zitten de volgende eisen:

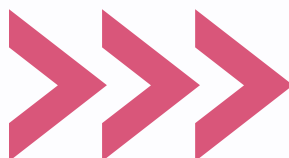
- De presentatie duurt ongeveer 3 minuten
- Je vertelt wat jullie gekozen toekomstscenario was
- Je vertelt wat je hebt ontworpen voor het bastion
- Hoe je dat gedaan hebt
- En op welke manier de geschiedenis van de vesting terugkomt in het ontwerp

Beoordeling

Wat lever je in?

- Je krijgt een groepscijfer op basis van alle onderdelen van dit project. Lever dit in:
- (Een foto van) de tijdlijn uit opdracht 1
- (Een foto van) de verwerkingsopdracht uit opdracht 2
- De schema's en de selfie uit opdracht 5 en 6
- Het ontwerp van het bastion, natuurlijk!

	Onvoldoende 4.0 – 5.4	Voldoende 5.5-6.9	Goed 7.0-8.4	Uitstekend 8.5-10
Verleden Vooronderzoek -Tijdlijn -Verwerking: opdracht voor de verandering van de functie van de vestingwal	De tijdlijn en de verwerking zijn niet/deels gemaakt of niet/deels ingeleverd.	De tijdlijn en de verwerking zijn uitgevoerd. Informatie over functie en ontstaan is kort weergegeven.	De tijdlijn en de verwerking zijn goed uitgevoerd en netjes en op tijd ingeleverd. Informatie over functie en ontstaan in uitgebreid omschreven	De tijdlijn en de verwerking overtreffen de verwachting. Het is netjes, op tijd en met gebruik van extra bronnen gemaakt om de functie te omschrijven, zoals boeken of experts.
Heden Onderzoek: -Brainstorm -Kwadrant -4 toekomst- scenario's	Het kwadrant met de scenario's mist of is deels gemaakt.	Het kwadrant is kort ingevuld, de scenario's missen diepgang maar zijn wel gemaakt.	Het kwadrant is met zorg ingevuld. In de scenario's is aandacht voor historische context.	Het kwadrant is met veel zorg ingevuld. In de scenario's staat de historische context centraal. Ook worden begrippen uit de les en de tijdlijn toegepast. Het beste scenario wordt met zorg gekozen.

ONDERDEEL 4. Verleden, heden & toekomst.

Beoordeling

Toekomst Ontwerp	Er is geen ontwerp ingeleverd, of maar een klein deel ervan.	In het ontwerp komt het gekozen scenario kort voor, het voldoet deels aan de eisen van de gemeente.	Het ontwerp omvat het gekozen scenario, is mooi uitgewerkt, voldoet aan de eisen van de gemeente en betreft de historische context.	Het ontwerp overtreft de verwachting. Het gekozen scenario zit duidelijk in het ontwerp, het voldoet aan de eisen van de gemeente, het is origineel vormgegeven en er de historische context staat centraal.
Verbinding Presentatie	De presentatie is niet gegeven of niet voorbereid.	De presentatie is voorbereid. Er is aandacht voor hoe het ontwerp zelf gemaakt is.	De presentatie is goed voorbereid, de taken zijn verdeeld. Er is aandacht voor het ontwerp zelf, maar ook voor het toekomstscenario en de historische context.	De presentatie overtreft de verwachting. Origineel vormgegeven. De taken zijn goed verdeeld, er wordt ingegaan op het ontwerp zelf. De historische context staat centraal in het toekomstscenario. Met deze presentatie kan het ontwerp naar de gemeente.
Cijfer = alle punten opgeteld /4.				